

Lesya Bilovus

WEB-SITES OF UKRAINIAN PERIODICALS IN THE USA AS AN ORIGIN OF STUDYING OF UKRAINIAN DIASPORA'S ACTIVITY ON THE WAY OF SAVING OF NATIONAL IDENTITY

The article includes the analysis of web-sites of Ukrainian diaspora's periodicals in the USA. Web-sites of nine different periodicals were analyzed according to the special criteria: simplicity, content, design, frequency of updating, multimedia technologies, organizing of archive, horizontal and vertical headings, statistics etc. The analysis showed that each of web-sites reveals the fullness of Ukrainian diaspora's life in the USA, makes a positive image of Ukrainian community there, supports their integration to the global mass media sphere.

Key words: Ukrainian diaspora in the USA, Ukrainian periodicals, web-site, national identity, heading.

УДК 930.1:316.4.063.7(477)»1939/1953»

Ольга Довбня

ПОЛІТИЧНІ РЕПРЕСІЇ ПРОТИ РИМО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ В УРСР (1939–1953 РР.): НОВІТНЯ ВІТЧИЗНЯНА ІСТОРИОГРАФІЯ

У статті проаналізовано основні здобутки сучасної вітчизняної історіографії у висвітленні зазначеної проблеми. Основну увагу приділено поглядам і висновкам науковців щодо репресивної політики радянської держави проти духовенства та вірян Римо-Католицької Церкви в УРСР у 1939–1953 рр.

З'ясовано, що вітчизняні дослідники на широкій джерельній базі виділили причини, етапи репресивної політики радянської держави проти духовенства та вірян Римо-Католицької Церкви в УРСР у 1939–1953 рр., висвітлили її специфіку та наслідки.

У статті, спираючись на науковий доробок вітчизняних істориків, присвячений зазначеній проблемі, показано, що політичні репресії проти духовенства та вірян Римо-Католицької Церкви в УРСР у зазначений період були спрямовані на придушення польського національно-визвольного руху, нейтралізацію впливу Ватикану на Західній Україні, а також їх адаптацію до радянської моделі управління.

Ключові слова: державно-церковні відносини, релігійна політика, державний атеїзм, компартійно-радянська влада, органи державної безпеки, репресії, депортація.

Проблема державно-церковних відносин у радянський період є одним із напрямів досліджень у новітній вітчизняній історичній науці. У зв'язку з цим постає необхідність упорядкувати наявний науковий доробок, з'ясувавши здобутки й перспективи для подальшої розробки проблеми.

Метою запропонованого дослідження є історіографічний аналіз праць сучасних українських істориків, в яких висвітлена репресивна складова антирелігійної політики компартійно-радянської влади щодо духовенства та вірян Римо-Католицької Церкви (далі – РКЦ) в радянській Україні в 1939–1953 рр.

У зв'язку з тим, що новітня українська історіографія політичних репресій проти вірян та духовенства РКЦ у зазначений період не була предметом окремого дослідження, стаття має наукову новизну.

Публікація є продовженням розробки автором даної проблеми та виконана в рамках комплексної науково-дослідної теми: «Соціум УСРР-УРСР в умовах державного терору радянської доби 1917–1950-х рр. (державний реєстраційний номер – 0114U007377)», що включена до тематичного плану Інституту історії України Національної академії наук України.

Серед праць, в яких висвітлена репресивна складова релігійної політики компартійно-радянської влади проти вірян та духовенства РКЦ у 1939–1941 рр., слід виділити колективну монографію «Зачистка»: політичні репресії в західних областях України у 1939–1941 рр.» [1], близьку за змістовним наповненням до кандидатської дисертації В. Токарського [2], а також статтю В. Барана [3]. Так, у другому підрозділові «Наступ влади на релігію та церкву» четвертого розділу зазначеної монографії проаналізовано причини, форми, особливості та наслідки репресій проти РКЦ [1, с. 237–250]. При цьому причиною репресій проти духовенства РКЦ, на думку істориків, було те, що сталінський режим вважав релігію і Церкву ідейним та політичним супротивником. Щодо форм репресивної політики, то, як зазначають дослідники, окрім численних адміністративних заходів (ліквідація католицьких інституцій та організацій, націоналізація церковних земель і будівель, позбавлення духовенства джерел існування, вигнання ченців і черниць з монастирів,

запровадження високих податків тощо), широко застосовувались і каральні. У результаті, 72 представники духовенства Луцької*, Перемиської дієцезії та Львівської архидієцезії були заарештовані, а 79 ксвятичів Луцької дієцезії були змушені виїхати на територію Польщі, окуповану Німеччиною. Стосовно обвинувачень, то ксьондзів заарештовували за антирадянську агітацію, сепаратизм, прослуховування західних радіостанцій. Але, на думку, В. Барана та В. Токарського, репресивна політика не змогла похитнути позиції РКЦ на західноукраїнських землях. Наприкінці історики роблять висновок, що режим у 1939–1941 рр. у менших масштабах застосовував каральні заходи, ніж у повоєнний час. Причинами цього, на їх думку, було прагнення здобути симпатії населення західноукраїнських земель, цілковите панування релігійної свідомості в різних прошарках західноукраїнського суспільства та загалом лояльне ставлення церковної верхівки до компартійно-радянської влади. Останнє ж вони пояснили намаганням вберегти духовенство та вірян РКЦ не тільки від репресій, але й від руйнівного впливу політики державного атеїзму.

Стосовно статті В. Барана, то немає потреби її аналізувати, тому що у ній повторюються ті самі положення, що і в проаналізованому вище підрозділові колективної монографії.

Репресії проти РКЦ на Волині у період другої світової війни висвітлені у статті та кандидатській дисертації І. Булиги [4–5]. На її переконання політичні репресії проти духовенства та вірян РКЦ в окреслений період мали етнонаціональне забарвлення та найбільш поширені були у місцях локалізації поляків, яких депортували, ув'язнювали та розстрілювали. Окрім цього, дослідниця вважає, що амплітуда релігійної політики компартійно-радянської влади щодо РКЦ коливалася у діапазоні між ідеологічними завданнями та прагматичними міркуваннями, між спробами тотального знищення до намагань заміщення релігії новою ідеологією – комунізмом. Таку політику історик пояснила тим, що РКЦ на Волині мала тотальний вплив на суспільну свідомість, тому, коли тоталітарний режим зустрівся із еквівалентною силою, він не зміг із нею мирно співіснувати й повинен був будь-якими методами підкорити її.

Окремі аспекти репресивної політики радянської держави щодо РКЦ у 1939–1953 рр. у контексті взаємовідносин Ватикану та СРСР досліджені Е. Бистрицькою [6, с. 215–220]. При цьому вона виокремила два етапи: 1939–1941 рр. та 1944–1953 рр., акцентувавши увагу на тому, що на першому етапі відбулася депортація вірян та священиків РКЦ, а над її інституціями був встановлений контроль органів держбезпеки, на другому ж етапі ієрархи РКЦ були позбавлені легальних зв'язків з Ватиканом, а сама РКЦ вважалася ворожою інституцією, що підлягала знищенню. Як зазначає дослідниця, репресіям піддавали в першу чергу вірян і духовенство, які мали тісні зв'язки з Армією Крайовою (далі – АК).

Репресивна складова взаємовідносин компартійно-радянської влади з РКЦ у повоєнне десятиріччя розглянута у дослідженнях В. Войналовича [7–11], В. Байдича [12–3], О. Гури [14–15]. Так, В. Войналович у контексті комплексного аналізу релігійної політики компартійно-радянської влади в Україні в другій половині 1940-х – 1960-ті рр., висвітлив репресії проти духовенства РКЦ, зокрема в 1945–1953 рр. При цьому історик акцентує увагу на тому, що антикатолицька спрямованість релігійної політики сталінського режиму мала антипольське забарвлення й підсилювалася напруженими стосунками Москви і Ватикану, а в арсеналі засобів нищення РКЦ широко застосовувалися потужний адміністративний тиск, поєднаний з репресіями й пропагандистськими кампаніями. При цьому дослідник зауважив, що перша хвиля репресій у вигляді арештів католицького духовенства прокотилася в січні 1945 р. й була пов'язана, з одного боку, з участю ксьондзів у польському національно-визвольному русі, а з іншого – із прискоренням виїзду поляків на свою прабатьківщину, що у свою чергу звузило б сферу впливу РКЦ в Україні. Друга хвиля репресій, на думку В. Войналовича, розпочалася у 1948 р. і тривала до 1953 р., а заарештовували лише за те, що були ксьондзами й поляками. Щодо наслідків репресивної політики, то, дослідник зазначив, що відбулося звуження мережі релігійних громад, скорочення інституту духовенства, регламентація внутрішньоцерковного життя й руйнація його національних основ та етнічних ознак.

У свою чергу В. Байдич, висвітлюючи відносини між РКЦ та компартійно-радянською владою у середині 1940-х – 1953 рр., обстоює думку, що їх неправомірно розглядати без аналізу відносин між СРСР і Ватиканом, звертаючи увагу на те, що релігійна політика стосовно РКЦ обумовлювалася, насамперед, політичними міркуваннями і набагато менше політикою державного атеїзму. Окрім цього, історик відзначив жорстокість антицерковної державної політики в УРСР, на відміну від прибалтійських республік. При цьому, як і В. Войналович, дослідник виділив два етапи політичних репресій проти духовенства й вірян РКЦ, але перший етап розпочав з 1944 р.

*При цьому 18 священиків Луцької дієцезії, як зазначають В. Баран та В. Токарський, були розстріляні.

Аналізуючи ж репресивну політику на кожному з етапів, В. Байдич, дотримується тієї ж думки, що й В. Войналович: на першому етапі римо-католицької громади не зазнавали суттєвих утисків, а влада переважно репресувала духовенство, інкримінуючи йому співпрацю з АК, антирадянську діяльність і пропаганду, польський «буржуазний націоналізм», саботаж переселенської акції, колабораціонізм й шпигунство на користь «імперіалістичних держав», насамперед, Ватикану, на другому ж етапі репресії посилювалися, більше половини католицьких священиків, які працювали на території УРСР, були ув'язнені, духовенство та вірян РКЦ здебільшого переслідували за національною, віросповідною та соціальною ознакою, у випадку ж переслідування органами держбезпеки польського населення релігійний і національний чинники були тісно взаємопов'язані. Дослідник також акцентував увагу на тому, що компартійно-радянською владою задля реалізації плану з повної ліквідації організаційної структури РКЦ в Україні та її ієрархічного проводу на першому етапі була використана операція з обміну населенням 1944–1945 рр.

Щодо наукового доробку О. Гури, то історик, аналізуючи політику радянської держави щодо РКЦ в другій половині 1940-х – першій половині 1950-х рр., звернув увагу на те, що католицької громади не вписувалися в радянську модель моносоціального суспільства, а також стали заручниками загострення відносин між Ватиканом та СРСР. Як зазначає історик, убачаючи у Ватикані суперника на міжнародній арені, що перешкоджав Москві просуватися в країни Східної та Центральної Європи, компартійно-радянська влада провела широкомасштабну антикатолицьку кампанію, відмовляючи у реєстрації священиків, штучно стримуючи кількісне зростання духовенства, максимально ізолюючи їх від справ релігійних громад і впливу на вірян, здійснюючи репатріаційні заходи, фабруючи справи, масово заарештовуючи ксьондзів, позбавляючи їх права богослужіння. При цьому, як і попередні дослідники, О. Гура виділяє два етапи антикатолицької кампанії. Як і В. Войналович, перший етап він розпочинає з 1945 р., акцентуючи увагу на підготовчому характері кампанії та її радикалізмі на другому етапі. Щодо її наслідків, то, на думку, історика антикатолицька репресивна політика не досягла наміченої цілі – остаточно ліквідувати РКЦ як суспільну інституцію не вдалося.

Заслугує на увагу стаття Д. Веденєєва, в якій висвітлена тактика і прийоми оперативної діяльності радянських органів держбезпеки щодо РКЦ в УРСР, зокрема у 1944–1953 рр. [16]. Так, історик акцентує увагу на тому, наступ на католицьку конфесію був обумовлений як загальними цілями ідеократичної радянської держави (усунення релігії як чинника формування суспільної моралі та духовності, конкурентного соціального інституту тощо), так і локальними чинниками, зокрема, протидією із польським націоналістичним рухом та впливом Ватикану, а для органів держбезпеки РКЦ, насамперед, асоціювалася із розвідувально-підривною діяльністю, сприянням польському озброєному підпіллю та зарубіжним спецслужбам, тому головними методами їх оперативної діяльності було створення агентурної мережі серед священиків, єпископату та церковного активу; внесення розколу в конфесійні лави; компрометація та усунення від активної діяльності нелояльних священиків; оперативний контроль за зв'язками єпархій РКЦ з Ватиканом; кримінальні переслідування та фабрикація кримінальних справ. Щодо наслідків репресивної політики, то Д. Веденєєв, спираючись на підрахунки О. Гури, зазначає, що зі взятих на облік в УРСР наприкінці 1945 р. 146 католицьких священиків та 341 релігійної громади наприкінці 1940-х рр. залишилося відповідно 79 та 241.

Окремі дослідження сучасних істориків присвячені регіональному аспектові репресивної політики компартійно-радянської влади щодо РКЦ у 1939–1953 рр. Так, у науковому доробку Я. Стоцького у контексті висвітлення особливостей державної політики Радянського Союзу щодо релігії і Церков в Галицькому регіоні Західної України у 1944–1964 рр., проаналізовані й репресивні заходи щодо духовенства та вірян РКЦ у 1944–1953 рр. [17–19]. При цьому історик вважає, що сталінський режим сприймав Ватикан як одного зі своїх головних ідеологічних ворогів, тому чинив тиск на РКЦ. Як і попередні дослідники, він обстоює думку, що депортація польського населення з України у 1944–1945 рр. зруйнувала парафіяльну мережу РКЦ, а постійний контроль органів держбезпеки, обмеження діяльності шляхом зняття з реєстрації священиків, релігійних громад, а також закриття діючих костелів у 1947–1953 рр. не тільки не сприяли відновленню парафіяльної мережі РКЦ в Галицькому регіоні, а й призвели до зменшення її на третину.

У свою чергу І. Андрухів та А. Француз у контексті взаємин радянської влади з релігійними конфесіями на Прикарпатті в 1940–1980-х роках, висвітлили репресивну політику щодо РКЦ у 1944–1953 рр. [20, с. 389–396]. При цьому, як і Я. Стоцький, дослідники вважають, що репатріаційна акція, що фактично була примусовою депортацією польського населення, здійснювалася компартійно-радянською владою з однією метою – позбутися римо-католиків як соціальної опори Ватикану. У результаті, як зазначають І. Андрухів та А. Француз, мета була досягнута: припинили своє існування на теренах Станіславщини чоловічі та жіночі монастирі, з 92 римо-католицьких громад на 1 серпня 1946 р. залишилося 4 зареєстровані громади, які обслуговували 2 священики.

При чому одного з них, Войцеха Ольшовського, знято з реєстрації 27 серпня 1949 р. за порушення законодавства про культу й у вересні заарештовано органами держбезпеки за сфальсифікованою справою. Під постійним тиском, як зазначають дослідники, перебував і священник Юзеф Сліпко, остаточно ж ліквідація парафій РКЦ на Станіславщині відбулася влітку 1960 р.

Не оминули вітчизняні науковці й політичних репресій проти духовенства та вірян РКЦ на Закарпатті після його приєднання до СРСР. Зокрема, О. Довганич та О. Хланта акцентували увагу, що репресії проти духовенства РКЦ у регіоні розпочалися в 1945 р., активізувалися в 1949–1950 рр. та тривали до 1952 р. [21]. При цьому, як зазначають дослідники, священникам інкримінували зв'язки з угорськими каральними органами й антирадянські провокації, а термін ув'язнення становив від 8 до 25 років.

У свою чергу Л. Капітан, досліджуючи специфіку політики компартійно-радянської влади щодо духовенства і вірян РКЦ у контексті радянзації Закарпаття, акцентує увагу на тому, що з перших кроків опанування Закарпаттям радянська адміністрація вдалася до політичних репресій проти духовенства РКЦ, маскуючи їх позасудовими вироками за кримінальними статтями [22, с. 281–314; 23–25]. Згідно її підрахунків, репресій за період із другої половини 1940-х рр. – до 1953 р. зазнали 17 священників РКЦ. При цьому, як вказує дослідниця, якщо станом на 1944 р. на Закарпатті їх загальна кількість становила 48 осіб, в 1945 р., після виїзду частини з них за кордон, залишилося 35 осіб, то можна стверджувати, що практично кожний другий священник РКЦ був репресований.

Отже, спираючись на науковий доробок вітчизняних істориків, присвячений проблемі, можна зробити висновок, що політичні репресії проти духовенства та вірян Римсько-католицької церкви в УРСР у 1939–1953 рр. були спрямовані на придушення польського національно-визвольного руху, нейтралізацію впливу Ватикану на західноукраїнських землях, а також їх адаптацію до радянської моделі управління. Щодо історіографічного аналізу стану розробки окресленої проблеми, то дослідники на широкій джерельній базі з'ясували причини, етапи репресивної політики радянської держави проти духовенства та вірян РКЦ в УРСР, висвітлили її специфіку та наслідки. Стосовно перспектив подальшої розробки проблеми, то бракує комплексних досліджень архівно-слідчих справ репресованих вірян і духовенства РКЦ.

Список використаних джерел

1. Баран В. К., Токарський В. В. Наступ влади на релігію та церкву // «Зачистка»: політичні репресії в західних областях України у 1939–1941 рр. Луцьк: Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича НАНУ, 2014. С. 237–250.
2. Токарський В. В. Політичні репресії в західних областях України у 1939–1941 рр.: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.01 «Історія України». Луцьк, 2011. 20 с.
3. Баран В. Репресії сталінського режиму щодо Римсько-католицької церкви на Волині і в Східній Галичині у 1939–1941 рр. // *Komunizm: system-ludzie-dokumentacja*. Rocznik naukowy. 2014. № 3. S. 49–63.
4. Булига І. Репресії тоталітарного режиму проти римо-католицької церкви на Волині у 1939–1941 рр. // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Історичне релігієзнавство. 2009. Вип. 1. С. 32–40.
5. Булига І. І. Особливості трансформації християнських конфесій в умовах тоталітарних режимів на Волині періоду другої світової війни: дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01. Острого, 2010. 208 с.
6. Бистрицька Е. В. Східна політика Ватикану у контексті відносин Святого Престолу з Росією та СРСР (1878–1964 рр.): Монографія. Тернопіль: Підручники і посібники, 2009. 416 с.
7. Войналович В. А. Римо-католицькі громади в Україні у вимірах державної релігійної політики (друга половина 40-х – 50-ті роки ХХ ст.) // *Історія України: Маловідомі імена, події, факти*. 1999. Вип. 7. С. 151–158.
8. Войналович В. Обмежувальні заходи влади щодо римо-католицького духовенства в Україні: причини, механізм, наслідки (друга половина 40-х – 50-ті роки ХХ ст.) // *Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України*. Серія: Гуманітарні науки. 2002. № 2 (6), Вип. 2. С. 64–71.
9. Войналович В. А. Тоталітарний режим і етноконфесійні об'єднання в Україні (друга половина 40-х – перша половина 60-х років ХХ століття) // *Етнічна історія народів Європи*. 2002. Вип. 13. С. 18–21.
10. Войналович В. А. Римо-католицькі громади України в контекстах взаємин СРСР і Ватикану перших повоєнних років (1944–1946 рр.) // *Сторінки воєнної історії України*: 36. наук. статей. 2004. Вип. 8, ч. 2. С. 171–183.
11. Войналович В. А. Партиїно-державна політика щодо релігії та релігійних інституцій в Україні 1940–1960-х років: політологічний дискурс. К.: Світогляд, 2005. 741 с.
12. Байдиц В. Римокатолицизм у контексті розвитку державно-церковних стосунків в СРСР (1920–1960-ті рр.) // *Історія України: маловідомі імена, події, факти*. 2010. Вип. 36. С. 294–315.
13. Байдиц В. Г. В боротьбі за віру: римо-католицька церква в Україні (середина 1940-х – перша половина 1960-х рр.): Монографія. Хмельницький: Мельник А. А., 2014. 479 с.
14. Гура О. А. Політика радянської влади щодо римо-католицької церкви в другій половині 40-их – першій половині 50-их років ХХ століття // *Історична пам'ять*. 2009. № 1. С. 60–68.
15. Гура О. А. Політика радянської держави щодо об'єднань та церков релігійних меншин в УРСР в 1944 – середині 1960-х рр. (на прикладі римо-католицьких та юдейських громад): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 09.00.11 «Релігієзнавство». К., 2012. 19 с.
16. Веденєв Д. Особливості оперативної діяльності радянських органів державної безпеки по лінії римо-католицької церкви в Україні (1944 – кін. 1950-х рр.) // *Держава і Церква в новітній історії України / Збірник наукових статей за матеріалами VI Всеукраїнської наукової конференції «Держава і Церква в новітній історії України» (25–26 жовтня*

2017 року). Полтава: ПП «Астра», 2017. С. 48–57. 17. Стоцький Я. В. Держава і релігії в західних областях України: конфесійні трансформації в контексті державної політики 1944–1964 років: Монографія. К.: ФАДА, ЛТД, 2008. 510 с. 18. Стоцький Я. Римо- та вірмено-католицизм в галичанських областях України у 1944–1946 рр. // Українське релігієзнавство. 2009. № 51. С. 168–178. 19. Стоцький Я. В. Терор і репресії в українських етнічних землях Польщі та у Західній Україні в 1940-х рр.: етнографічний та конфесійно-трансформаційний аналізи // Релігія та соціум. 2016. № 3–4. С. 50–62. 20. Андрухів І. О., Француз А. Й. Правда історії. Станіславщина в умовах терору і репресій: 1939–1959 роки, історико-правовий аспект. Документи і матеріали. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. 448 с. 21. Довганич О. Д., Хланта О. В. Репресії у процесі ліквідації греко-католицької церкви та її возз'єднання з російською православною церквою, переслідування інших релігійних громад // Реабілітовані історією. Закарпатська область. У двох книгах. Кн. 1. Ужгород: ВАТ «Вид-во «Закарпаття», 2003. С. 97–109. 22. Капітан Л. І. Етнокультурний розвиток Закарпаття у контексті радянської країни, 1944 – 1964 рр. К.: Видавництво «Варта», 2013. 583 с. 23. Капітан Л. І. Пристосування: спроби римо-католицької церкви Закарпаття вижити // Чорноморський літопис. 2014. Вип. 10. С. 87–94. 24. Капітан Л. І. Антирелігійний курс влади щодо римо-католицької церкви у Закарпатті (1945–1955 рр.) // Український історичний журнал. 2013. № 5. С. 157–168. 25. Капітан Л. І. Внутрішні трансформації Римо-католицької церкви в повоєнному Закарпатті // Наука. Релігія. Суспільство. 2013. № 3. С. 8–13.

References

1. Baran V. K., Tokars'kyu V. V. Nastup vlady na relihiyu ta tserkvu. «Zachystka»: politychni represiyi v zakhidnykh oblastiakh Ukrayiny u 1939–1941 rr. Luts'k, In-t ukrayinoznavstva im. I. Kryp'yakevycha NAN Ukrayiny, 2014, P. 237–250.
2. Tokars'kyu V. V. Politychni represiyi v zakhidnykh oblastiakh Ukrayiny u 1939 – 1941 rr. Avtoref. dys., kand. ist. nauk [Political Repressions in the Western Regions of Ukraine in 1939–1941. Abstract of thesis, cand. sci. diss.], Luts'k, 2011, 20 p.
3. Baran V. Represiyi stalins'koho rezhymu shchodo Rym's'ko-katolyts'koyi tserkvy na Volyni i v Skhidniy Halychyni u 1939–1941 rr. [Repression of the Stalinist regime against the Roman Catholic Church in Volhynia and Eastern Galicia 1939–1941]. Komunizm: system-ludzie-dokumentacija. Rocznik naukowy, 2014, № 3, p. 49–63.
4. Bulyha I. Represiyi totalitarnoho rezhymu proty rymo-katolyts'koyi tserkvy na Volyni u 1939–1941 rr. [Repressions of the totalitarian mode against rimo-catholic churches on Volhynia in 1939–1941]. Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu «Ostroz'ka akademiya». Seriya: Istorychne relihiyeznavstvo, 2009, Vyp. 1, pp. 32–40.
5. Bulyha I. I. Osoblyvosti transformatsiyi khrystyians'kykh konfesiyy v umovakh totalitarnykh rezhymiv na Volyni periodu druhoi svitovoyi viyny. Dys., kand. ist. nauk [The Peculiarities of the Transformation of Christian Confessions in the Conditions of Totalitarian Regimes in Volyn in the Period of the II World War, Cand. sci. diss.], Ostroh, 2010, 208 p.
6. Bystryts'ka E. V. Skhidna polityka Vatykanu u konteksti vidnosyn Svyatoho Roshcholu z Rosiyeyu ta SRSR (1878–1964 rr.): Monohrafiya [Eastern Vatican Policy in the Context of the Holy See Relationships with Russia and the USSR (1878–1964)], Ternopil', Pidruchnyky i posibnyky, 2009, 416 p.
7. Voynalovych V. A. Rymo-katolyts'ki hromady v Ukrayini u vymirakh derzhavnoyi relihiynoyi polityky (druha polovyna 40-kh – 50-ti roky XX st.). Istoriya Ukrayiny: Malovidomi imena, podiyi, fakty, 1999, Vyp. 7, pp. 151–158.
8. Voynalovych V. A. Obmezhuval'ni zakhody vlady shchodo rymo-katolyts'koho dukhovenstva v Ukrayini: prychny, mekhanizm, naslidky (druha polovyna 40-kh – 50-ti roky XX st.). Naukovyy visnyk Poltavs'koho universytetu spozhyvchoyi kooperatsiyi Ukrayiny. Seriya: Humanitarni nauky, 2002, Vyp. 2, pp. 64–71.
9. Voynalovych V. A. Totalitarny rezhym i etnokonfesiyni ob'yednannya v Ukrayini (druha polovyna 40-kh – persha polovyna 60-kh rokiv XX stolittya). Etnichna istoriya narodiv Yevropy, 2002, Vyp. 13, pp. 18–21.
10. Voynalovych V. A. Rymo-katolyts'ki hromady Ukrayiny v kontekstakh vzayemyn SRSR i Vatykanu pershykh povoyennykh rokiv (1944–1946 rr.). Storinky voyennoyi istoriyi Ukrayiny, 2004, Vyp. 8, ch. 2, pp. 171–183.
11. Voynalovych V. A. Partiyno-derzhavna polityka shchodo relihiyi ta relihiynykh instytutsiy v Ukrayini 1940–1960-kh rokiv: politolohichnyy dyskurs [Party-state Politics toward Religion and religious Institutions in Ukraine within 1940–1960-s: the politicalological Discurs], Kyiv, Svithlyad, 2005, 741 p.
12. Baydych V. Rymokatolytsyzm u konteksti rozvytku derzhavno-tserkovnykh stosunkiv v SRSR (1920 – 1960-ti rr.). Istoriya Ukrayiny: malovidomi imena, podiyi, fakty, 2010, Vyp. 36, pp. 294–315.
13. Baydych V. H. V borot'bi za viru: rymo-katolyts'ka tserkva v Ukrayini (seredyna 1940-kh – persha polovyna 1960-kh rr.): Monohrafiya, Khmel'nyts'kyy, Mel'nyk A. A., 2014, 479 p.
14. Hura O. A. Polityka radyans'koyi vlady shchodo rymo-katolyts'koyi tserkvy v druhiy polovyni 40-ykh – pershiy polovyni 50-ykh rokiv XX stolittya [The policy of Soviet authorities concerning Roman-Catholic church in the second half of the forties – the first half of the fifties of the 20th century]. Istorychna pam'yat', 2009, № 1, p. 60–68.
15. Hura O. A. Polityka radyans'koyi derzhavy shchodo ob'yednan' ta tserkov relihiynykh menshyn v URSR v 1944 – seredyni 1960-kh rr. (na prykladi rymo-katolyts'kykh ta yudeys'kykh hromad). Avtoref. dys., kand. ist. nauk [Abstract of thesis, cand. sci. diss.], Kyiv, 2012, 19 p.
16. Vyedyenyeyev D. Osoblyvosti operatyvnoyi diyal'nosti radyans'kykh orhaniv derzhavnoyi bezpeky po liniyi rymo-katolyts'koyi tserkvy v Ukrayini (1944 – kin. 1950-kh rr.). Derzhava i Tserkva v novitniy istoriyi Ukrayiny. Zbirnyk naukovykh statey za materialamy VI Vseukrayins'koyi naukovoyi konferentsiyi «Derzhava i Tserkva v novitniy istoriyi Ukrayiny» (25–26 zhovtnya 2017 roku), Poltava, PP «Astraya», 2017, pp. 48–57.
17. Stots'kyu Ya. V. Derzhava i relihiyi v zakhidnykh oblastiakh Ukrayiny: konfesiyni transformatsiyi v konteksti derzhavnoyi polityky 1944 – 1964 rokiv: Monohrafiya, Kyiv, FADA LTD, 2008, 510 p.
18. Stots'kyu Ya. Rymo- ta virmeno-katolytsyzm v halychans'kykh oblastiakh Ukrayiny u 1944 – 1946 rr. [Rome-and Armenian-Catholicism in western regions of Ukraine in 1944–1946]. Ukrayins'ke relihiyeznavstvo, 2009, № 51, pp. 168–178.
19. Stots'kyu Ya. V. Teror i represiyi v ukrayins'kykh etnichnykh zemlyakh Pol'shchi ta u Zakhidniy Ukrayini v 1940-kh rr.: etnohrafichnyy ta konfesiyno-

transformatsiynny analizi. *Relihiya ta sotsium*, 2016, № 3–4, pp. 50–62. 20. Andrukhiv I. O., Frantsuz A. Y. *Pravda istoriyi. Stanislavshchyna v umovakh teroru i represiy: 1939–1959 roky, istoryko-pravovyy aspekt. Dokumenty i materialy*, Ivano-Frankivs'k, Nova Zorya, 2008, 448 p. 21. Dovhanych O. D., Khlanta O. V. *Represiyi u protsesi likvidatsiyi hreko-katolyts'koyi tserkvy ta yiyi vozzyednannya z rosiys'koyu pravoslavnoyu tserkvoyu, peresliduvannya inshykh relihiynykh hromad. Reabilitovani istoriyeyu. Zakarpat-s'ka oblast' Uzhhorod: VAT «Vydvo «Zakarpattia»*, 2003, Kn. 1, P. 97–109. 22. Kapitan L. I. *Etnokul'turnyy rozvytok Zakarpattia u konteksti radyanizatsiyi krayu, 1944–1964 rr.*, Kyiv, Vydavnytstvo «Varta», 2013, 583 p. 23. Kapitan L. I. *Antyrelihiynny kurs vlady shchodo rymo-katolyts'koyi tserkvy u Zakarpatti (1945–1955 rr.)*. *Ukrayins'kyy istorychnyy zhurnal*, 2013, № 5, pp. 157–168. 24. Kapitan L. I. *Prystosuvannya: sprobny rymo-katolyts'koyi tserkvy Zakarpattia vyzhyty [The attempts of Transcarpathian roman-catholic church to survive]*. *Chornomors'kyy litopys*, 2014, Vyp. 10, pp. 87–94. 25. Kapitan L. I. *Vnutrishni transformatsiyi Rymo-katolyts'koyi tserkvy v povoyennomu Zakarpatti [The Internal Transformation of the Catholic Church in the Post-war Transcarpathia]*. *Nauka. Relihiya. Suspil'stvo*, 2013, № 3, p. 8–13.

Olha Dovbnia

POLITICAL REPRESSION AGAINST THE ROMAN CATHOLIC CHURCH IN UKRAINIAN SSR IN 1939–1953: MODERN NATIONAL HISTORIOGRAPHY

In the paper the current state of study by Ukrainian historians of the problem of political repression against the Roman Catholic Church clergy and believers in Ukraine in the years 1939–1953 is analyzed.

The main aim of the article is to analyze the main historiographical approaches to the studying of a given problem, the degree of its scientific development, as well as the prospects for further investigation of the repressive policy of the Soviet state against the Roman Catholic Church clergy and believers in Ukrainian SSR in 1939–1953.

The proposed article is based on such fundamental principles of historical research as scientific objectivity and historicism. The analyzed works were systematized by the lines of the research.

It is established that the researchers have paid the greatest attention to clarification of the reasons, forms, periods, scale and consequences of repressive policy of the Communist-Soviet power against the Roman Catholic Church clergy and believers in Ukrainian SSR in 1939–1953.

The article, based on the scientific achievements of domestic historians, devoted to this problem, shows that political repressions against the Roman Catholic Church clergy and believers in Ukrainian SSR in 1939–1953 were directed to suppression of any manifestations of the Polish national liberation movement, to neutralizing the Vatican's influence in Western Ukraine, and its adaptation to the Soviet model of governance.

The scientific novelty is in the creation of an integral picture of the historiography of the repressive policy of the Soviet State against the Roman Catholic Church clergy and believers in Ukrainian SSR in 1939–1953.

Key words: state-church relations, religious politics, state atheism, Communist-Soviet power, the public security authorities, repressions, deportation.